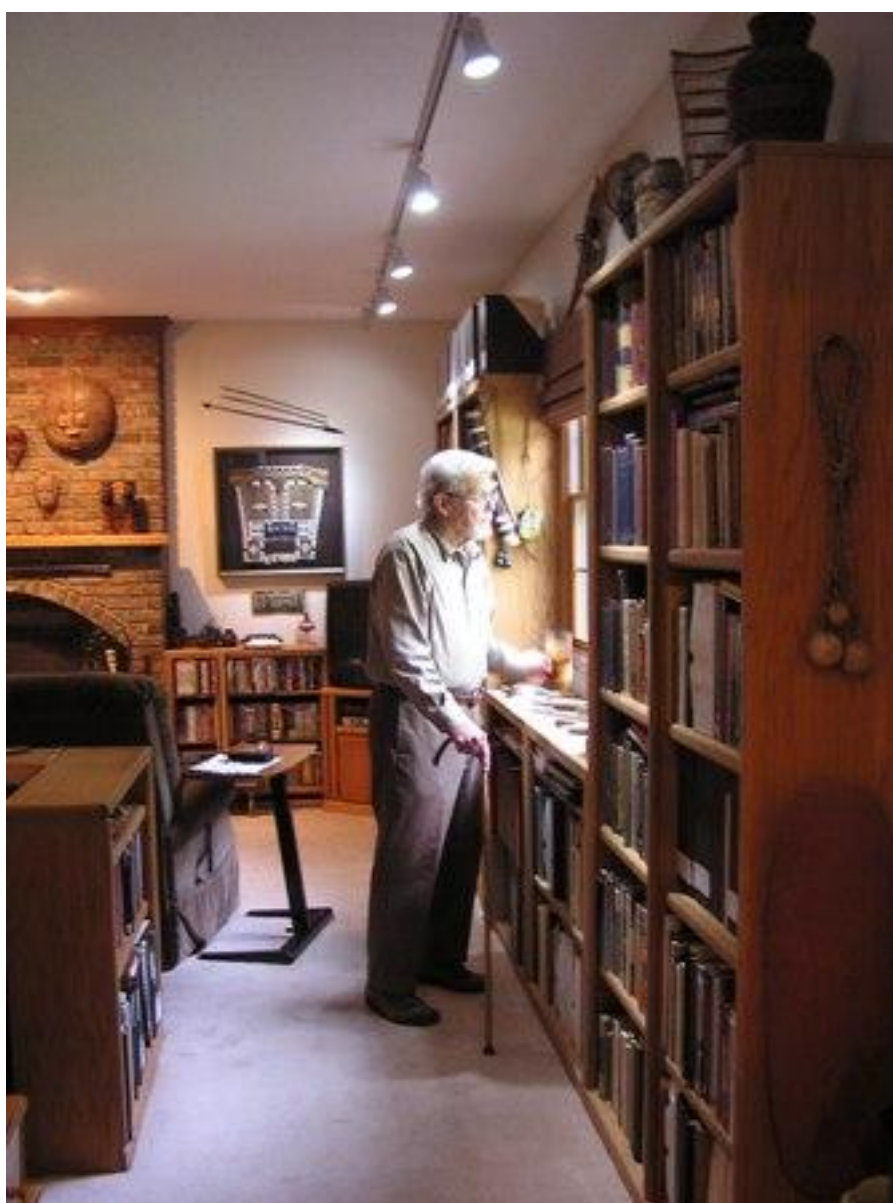

**Αφιέρωμα στη μνήμη
Lewis R. Binford:
Ο κορυφαίος θεωρητικός της Διαδικαστικής
Αρχαιολογίας**

Δρ Μαρία Επαμ. Πυργάκη,
Καθηγήτρια – Σύμβουλος στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Εικόνα 1. Lewis R. Binford (φωτ. Wendy Miner, Ιούνιος 2010)

Στο χρόνο που μόλις έκλεισε τον κύκλο του η παγκόσμια αρχαιολογική κοινότητα θρήνησε για την απώλεια του μεγάλου αρχαιολόγου Lewis R. Binford (εικ. 1). Ο σημαντικότερος αυτός και πολύ ενδιαφέρων θεωρητικός έφυγε στις 11 Απριλίου 2011, από καρδιακή ανακοπή, στο Kirksville, στο Missouri των Η.Π.Α. αφήνοντας ένα τεράστιο κενό στην επιστήμη της αρχαιολογίας. *As primus inter pares* του κινήματος της δεκαετίας του 1960, το οποίο ονομάζεται «*New Archeology*» σφραγίζει με την επιβλητική του παρουσία το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Η Αρχαιολογία γίνεται περισσότερο ανθρωπολογική, εξελικτική και επιστημονική. Για τέσσερις δεκαετίες η συμβολή του είναι μεγάλη, γιατί προβαίνει σε μια ριζική ανανέωση της αρχαιολογικής θεωρίας, μεθόδου και ερμηνείας. Προωθεί, σημαντικά, τις μελέτες των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών, της εθνοαρχαιολογίας, της αρχαιοζωολογίας και των διαδικασιών σχηματισμού της αρχαιολογικής θέσης. Πυροδοτεί θεμελιώδεις συζητήσεις για τη φύση της εξέλιξης του πρώιμου ανθρώπου. Επιτυγχάνει με θαυματικό τρόπο να αλλάξει την κατεύθυνση και το διάλογο γύρω από την επιστήμη της Αρχαιολογίας.

Ο Lewis (Lew) Binford γεννιέται στις 21 Νοεμβρίου 1931, στο Norfolk της Virginia και κατάγεται από μια απλή οικογένεια. Πατέρας του είναι ο Joseph Lewis Binford, ο οποίος εργάζεται είτε ως ηλεκτρολόγος είτε ως υπεύθυνος εργασίας στα ανθρακωρυχεία Appalachian και μητέρα του είναι η Eoline Roberts Binford από την υψηλή κοινωνία της Virginia Tidewater. Όπως σημειώνει ο ίδιος (Binford, 1972, p. 340) όταν γεννιέται, η οικογένειά του έχει ήδη χάσει την οικονομική της ασφάλεια, αλλά όχι το γόητρό της. Το γεγονός ότι η οικογένειά του βρίσκεται σε δυσμενή οικονομική κατάσταση επηρεάζει τόσο πολύ τον Binford ώστε αργότερα υποθέτει ότι αυτή είναι η αιτία που τον κάνει να προσαρμοστεί και να χρησιμοποιήσει την εμπειρία του αυτή στην επιστήμη για να αξιολογεί ιδέες. (Sabloff, 1998, p. 49-50).

Στα προεφηβικά του χρόνια παρατηρεί τα ζώα και τα φυτά, μαθαίνει πώς να προβλέπει την αλλαγή των εποχών και να αντιλαμβάνεται τα φυσικά φαινόμενα, ενώ βρίσκει αρχαιολογικές θέσεις και αιχμές βελών, κάνοντας αφελείς σκέψεις για τους Αμερικανούς Ινδιάνους και το περιβάλλον τους (Sabloff, 1998, p.60). Αυτή η εμπειρία αποδεικνύεται πολύτιμη για τη μελλοντική έρευνά του. Γνωρίζει τις θέσεις αυτές και έρχεται σε επαφή με τους γαιοκτήμονες, και δεν του είναι άγνωστες όταν επιστρέφει σε αυτό το μέρος της Virginia δέκα χρόνια αργότερα και διεξάγει την έρευνα για τη διατριβή του (Binford, 1964a; Thurman, 1998, p.31).

Λόγω της κακής οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς του εργάζεται από πολύ νέος σε διάφορες εργασίες, κυρίως στην οικοδομή. Στην αρχή προσλαμβάνεται ως χειρώνακτας, εργάτης, ειδικεύεται στην κατασκευή, και είναι ικανός ως οικοδόμος. Βοηθάει την οικογένειά του και παράλληλα φοιτά στο κολλέγιο. Μάλιστα, τα επόμενα χρόνια κτίζει ο ίδιος κάποια από τα σπίτιά του (Sabloff, 1998, p. 55-56). Αυτή η πρόωγη εμπειρία του αποτυπώνεται στις αρχαιολογικές του δημοσιεύσεις, στους χάρτες του, οι οποίοι μοιάζουν με αρχιτεκτονικά σχέδια καθώς και στις εικόνες του. Όλα χαρακτηρίζονται από σωστό σχεδιασμό και σαφήνεια.

Επιστρατεύεται σε ηλικία 15 ετών το 1946 και βρίσκεται στα νησιά Ryūkyū. Μεταξύ 1948 και 1952 παρακολουθεί μαθήματα οικολογίας στο Virginia Polytechnic Institute, και ευαισθητοποιείται σε περιβαλλοντικά θέματα. Το 1952 ή 1953, επιστρατεύεται και πάλι. Τότε, αποκτά μια υποτροφία για το πανεπιστήμιο. Πηγαίνει στο νησί της Okinawa ως διερμηνέας δύο ανθρωπολόγων, γεγονός καθοριστικό για την κλίση του προς την ανθρωπολογία. Εκεί βρίσκεται μπροστά σε ένα πολιτισμό πολύ διαφορετικό από τον δικό του και έχει την τύχη να διεξάγει ανασκαφές υπολειμμάτων οστράκων και τάφων που έπαθαν βλάβες από στρατιωτικές κατασκευές (Renfrew, 1987, p. 684). Το 1954, απολύεται και ενδιαφέρεται πολύ περισσότερο να ακολουθήσει την ανθρωπολογία από τη βιολογία. Το 1957, αποκτά B.A. στην Ανθρωπολογία από το University of North Carolina, επηρεασμένος από τον μεγάλο αρχαιολόγο, Joffre Coe, ο οποίος αν και παραδοσιακός της πολιτισμικής ιστορικής αρχαιολογίας, ενθαρρύνει τους φοιτητές του να σκέπτονται με κριτικό τρόπο και εισηγείται στον Binford να μελετήσει τον Leslie White (1949), ο οποίος υπήρξε για πολλά χρόνια ο μοναδικός πρωταγωνιστής αυτού που αποκαλούμε πολιτισμική εξέλιξη, με τα βιβλία του, *“The Science of Culture.”* (1949), *“The Evolution of Culture”* (1959). Το 1958 και το 1964 αντίστοιχα, αποκτά M.A. και Ph.D στην Ανθρωπολογία από το University of Michigan, Ann Arbor, όπου διδάσκουν οι διακεκριμένοι επιστήμονες James B. Griffin και Leslie White. Από εδώ και στο εξής αρχίζει να συγκεντρώνει γύρω του οπαδούς και αντιπάλους.

Η έναρξη της Ακαδημαϊκής του καριέρας τοποθετείται μεταξύ 1961 και 1965 στο Σικάγο, ως *επίκουρος καθηγητής* όπου αρχίζουν και οι διαξιφισμοί με τους κορυφαίους, όπως ο Robert Braidwood. Ο L. Binford ανοίγει το πρώτο του μάθημα, στο Σικάγο, λέγοντας: *«Το όνομά μου είναι Lewis R. Binford και το όνομα αυτού του μαθήματος είναι Αποκαλύψεις!»* (Flannery, 2006, p. 5). Επίσης, διεξάγει ανασκαφές στο Fort Michilimackinac στο Michigan. Συνεχίζει για λίγο, 1965-1966,

στο University of California, στη Santa Barbara, όπου διδάσκει ο Albert Spaulding, ο οποίος διαδίδει τη χρήση των στατιστικών στοιχείων στην αμερικανική αρχαιολογία. Έπειτα, στο University of California, όπου διδάσκει ως αναπληρωτής καθηγητής (1966-1968), εκεί διδάσκουν και οι James R. Sacket, Fred Plog, James Hill, οι οποίοι συνυπογράφουν το *μανιφέστο* του 1968. Από το 1968 μέχρι το 1991 διδάσκει στο University of New Mexico, ως αναπληρωτής καθηγητής (1968-1972), ως καθηγητής (1972-1984), έπειτα ως Distinguished Leslie Spier Professor (1984-1991). Το 1999, το Southern Methodist University του προσφέρει μια έδρα την οποία διατηρεί μέχρι το 2003, πριν γίνει emeritus Distinguished Professor στο Southern Methodist University.

Διδάσκει και δίνει διαλέξεις, από το 1980 μέχρι το 2003, σε πολλά πανεπιστήμια του εξωτερικού, ιδιαίτερα στο University of Southampton, στη Μεγάλη Βρετανία, στο University of Capetown, στη Νότια Αφρική, στο Shanxi University, στην Κίνα, στο Deccan College Summer Institute Pune, στην Ινδία και στα Universities of Stockholm, Uppsala, Umea, Göteborg, Lund, Copenhagen, Oslo, Leiden. Επίσης, διδάσκει ως Volunteer Professor of Anthropology το 2002 και το 2003, στο Truman State University, όπου είναι καθηγήτρια ακόμα σήμερα η έκτη σύζυγός του, Amber Johnson. (1)

Ο Binford δέχεται επιρροές από τους προκατόχους του, στους οποίους δεν αναφέρεται ο ίδιος. Όπως γράφει η Patty Jo Watson (1995, p. 685), πρόκειται για τους Walter Taylor (1948), Gordon Willey και Philip Phillips (1958), οι οποίοι διακηρύττουν ότι, « *Η Αμερικανική Αρχαιολογία είναι ανθρωπολογία ή τίποτα*». Ο Walter Taylor (1948) εκφράζεται υπέρ μιας προσέγγισης, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της όλο το φάσμα του πολιτισμικού συστήματος. Το 1958, οι Gordon Willey και Philip Phillips στο έργο τους, «*Μέθοδος και Θεωρία στην Αμερικανική Αρχαιολογία*», επιμένουν και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική πλευρά, με σκοπό μια ευρύτερη «*διαδικαστική ερμηνεία*» ή μελέτη των διαδικασιών στην εργασία γύρω από την ιστορία του πολιτισμού. Επίσης, ο Binford δέχεται επιρροές από τον J. B. Griffin, καθηγητή του στο Ann Arbor. Αξιοσημείωτες είναι η επιρροή της εξελικτικής ανθρωπολογίας του L. White και της οικολογικής ανθρωπολογίας του Julian Steward. Ο Binford οικειοποιείται συχνά τον ορισμό του πολιτισμού του L. White: «*Culture is man's extrasomatic means adaptation*» (Binford, 1962; L. White, 1959, p. 38-39).

Ο L. Binford, ως κύριος εισηγητής της *Νέας Αρχαιολογίας*, του πιο οργανωμένου και ιστορικά προσδιορισμένου γνωσιοθεωρητικού κινήματος στο πλαίσιο της θεωρητικής αρχαιολογίας αναφορικά με τη διαδικασία παραγωγής της αρχαιολογικής γνώσης (Χουρμουζιάδης, 2000, σελ. 178) (2), πολύ νωρίς εκφράζει τη βαθιά του δυσaréσκεια προς την οπτική και τους στόχους της Παραδοσιακής, Πολιτισμικής Ιστορικής Αρχαιολογίας. Η Νέα Αρχαιολογία με αφετηρία τις Η.Π.Α. είχε μεγάλη απήχηση στη Βρετανία και σε κάποιες Ευρωπαϊκές χώρες του βορά.

Η προώθηση της *New Archeology*, επιστημονικής και συστημικής, αρχίζει για τον L. Binford από το Σικάγο. Ακόμη, πριν από την απόκτηση του διδακτορικού του, μετά από κάποιες σωστικές ανασκαφές και τυπολογικές μελέτες αιχμών βελών, δημοσιεύει το 1962 το σημαντικό άρθρο του, «*Archaeology as Anthropology*», στο σπουδαίο επιστημονικό περιοδικό *American Antiquity*, όπου επισημαίνει ότι η αρχαιολογία, εκτός από την τυπολογία και τη χρονολόγηση οφείλει και μπορεί να καλύπτει όλες τις πλευρές των περασμένων κοινωνιών. «*It must explicate and explain the total range of physical and cultural similarities and differences characteristic of the entire spatio-temporal span of man's existence*» (Binford, 1962, p.17). Σύμφωνα με την αντίληψη του L. Binford η αρχαιολογία είναι ανάγκη να υπερβεί το απλό στάδιο της περιγραφής, του ιστορικού επιμερισμού και να προχωρήσει σ' εκείνο της ανθρωπολογικής ερμηνείας ενός συνολικού φαινομένου, στηριγμένου στην ενότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Επίσης, στο άρθρο του αυτό σημειώνει ότι «*δεν μπορούμε να σκάψουμε ένα κοινωνικό σύστημα ή μια ιδεολογία....μια φιλοσοφία, μπορούμε όμως να σκάψουμε τα υλικά προϊόντα τα οποία λειτούργησαν μαζί με εκείνα τα συμπεριφορικά στοιχεία*» σε μια «*systematic and understandable picture of the total extinct cultural system*» (Binford, 1962, p. 218-219) Ο πολιτισμός, λοιπόν είναι το κλειδί. Ο Binford, δεν ακολουθεί την παραδοσιακή άποψη, αλλά μάλλον την άποψη του White (1959) και θεωρεί τον πολιτισμό σαν ένα εξωσωματικό μέσο προσαρμογής στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, με τα ευρήματα (artifacts) να έχουν ένα ρόλο στη δομή και στη λειτουργία του πολιτισμικού συστήματος, αλλά όχι πάντα τον ίδιο. Ο σημαντικότερος αυτός θεωρητικός της αρχαιολογίας, γράφει, ότι τα αρχαιολογικά ευρήματα πρέπει να ενταχθούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη είναι η *τεχνομική* (Technomic), η οποία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες της παραγωγής, της οικονομίας γενικά, της κατασκευής εργαλείων και σκευών. Οι άλλες δύο κατηγορίες η *κοινωνικοτεχνική* (Sociotechnic) και η *ιδεολογική* (Ideotechnic) αφορούν την κοινωνία και την ιδεολογία. Το άρθρο του διακατέχεται από μια

ακλόνητη αισιοδοξία την οποία συναντά κανείς και πάλι στην εισαγωγή του τόμου που εκδίδει, το 1968, με την τότε σύζυγό του Sally R. Binford με τίτλο, «*New Perspectives in Archaeology*». Σ' αυτό το βιβλίο καταλήγει στη διατύπωση της θέσης ότι ο περιορισμός της γνώσης του παρελθόντος δεν οφείλεται στη φύση των αρχαιολογικών δεδομένων, αλλά στο μεθοδολογικό μας πρωτογονισμό. (Binford και Binford, 1968a). Αυτό το έργο *μανιφέστο* υπερασπίζεται την σαφώς επιστημονική προσέγγιση και αξιώνει την εφαρμογή των συστημάτων. Το κίνημα αυτό θα κερδίσει όλη την Αμερική και αφορά κυρίως τους προϊστοριολόγους και τους πρωτοϊστοριολόγους. Η Νέα Αρχαιολογία την οποία ο Binford αποκαλεί «*Διαδικαστική Αρχαιολογία*» συγκεντρώνει όλους τους νέους που αποκτούν Ph.D το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1960. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι J. R. Sackett, J. Hill, Kent Flannery, Jeremy Sabloff, William A. Longacre, George L. Cowgill, Robert Wallon, Stuart Struever, Steven LeBlanc, Les Freeman, Henry Wright και άλλοι.

Στα πλαίσια αυτού του νέου θεωρητικού κινήματος, δίνεται έμφαση στην αρχαιολογία ως ανθρωπολογία, στις γενικότητες, στην αναγκαιότητα να οργανωθεί έτσι η έρευνα ώστε να απαντά σε θέματα τα οποία τίθενται, στην υποθετικο-παραγωγική μέθοδο, στον έλεγχο των υποθέσεων, στην αρχαιολογική χρήση της εθνολογίας, στην ποσοτικοποίηση, στη χρήση των H/Y, των στατιστικών και, φυσικά, όσον αφορά τον ίδιο τον Binford, στις οικολογικές πλευρές και στην επιβίωση.

Ο Binford κάνει πολλές δημοσιεύσεις, ιδιαίτερα σχολιάζει εργασίες άλλων, γεγονός που του επιτρέπει αφενός να τις κριτικάρει και αφετέρου να προωθεί και τις δικές του θεωρίες. Τότε, σύμφωνα με την Watson (1995, p. 686), η αρχαιολογία γίνεται υλιστική, λειτουργική και εξελικτική. Οι θεωρητικές συζητήσεις οργιάζουν, κυρίως για την αναλογία σαν βάση της ερμηνείας. Ιδιαίτερη αίσθηση κάνει το άρθρο του: «*Smudge pits and hide smoking: the use of analogy in archaeological reasoning*» (Binford, 1967).

Αξιοσημείωτο είναι ότι εκείνη την εποχή, η Sally και ο Lewis Binford (1966) προτείνουν μια λειτουργική νέα ερμηνεία της τυπολογίας του François Bordes (1953) για τη Μέση Παλαιολιθική της Ευρώπης. Η αντιπαράθεση μεταξύ τους αρχίζει. Αυτή αφορά τις μoustériες λιθοτεχνίες (100000-40000 χρόνια πριν από σήμερα). Ο Γάλλος αρχαιολόγος François Bordes υποστηρίζει ότι τα διαφορετικά σύνολα τεχνουργημάτων τα οποία είχε αναγνωρίσει στη νοτιοδυτική Γαλλία αποτελούσαν

τον υλικό εξοπλισμό διαφορετικών ομάδων, οι οποίες συνυπήρχαν την εποχή αυτή. Με αυτή την έννοια, οι μουστέριες λιθοτεχνίες αποτελούν ένα πρώιμο ισοδύναμο με αυτό το οποίο οι αρχαιολόγοι, οι οποίοι ερευνούν υλικό μεταγενέστερων περιόδων, αποκαλούν αρχαιολογικό «πολιτισμό». Κάποιοι μάλιστα ερμήνευσαν τις διαφορές στα εργαλειακά σύνολα ως ενδεικτικές διαφορετικών εθνικών ομάδων. Αντίθετα, οι Sally και L. Binford υποστηρίζουν ότι οι λιθοτεχνίες αυτές αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς τύπους εργαλείων, οι οποίοι ανταποκρίνονται σε διαφορετικές λειτουργικές ανάγκες, όμοιων ή συγγενών ομάδων ανθρώπων. Χρησιμοποιούν μάλιστα τη μέθοδο ανάλυσης παραγόντων των λιθοτεχνιών και έτσι τεκμηριώνουν την άποψή τους. Το θέμα των μουστέριων λιθοτεχνιών προκαλεί μια μεγάλη συζήτηση στην οποία συμμετέχουν οι αγγλοσάξονες με πολυάριθμες υποθέσεις: χρονολογική για τον Paul Mellars, περιβαλλοντική για τον Nicolas Rolland, τεχνική για τον Harold Dibble, ενώ οι γάλλοι αναγκάζονται να διασαφηνίσουν τα πλαίσια, τα τεχνικά συστήματα παραγωγής, τους τρόπους διεξαγωγής του κυνηγιού και τις σχέσεις μεταξύ τεχνολογικών αλυσίδων και κινητικότητας. (Audouze, 2011, p. 785-786). Ο F. Bordes γοητεύεται από την προσωπικότητα του L. Binford και του προτείνει συνεργασία στη μελέτη της θέσης Combe-Grenal.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 η αντιπαράθεση υποχωρεί και ο Binford κατασκευάζει τη «Μέση Θεωρία» (Middle Range Theory). Η Μέση Θεωρία αντλεί τις υποθέσεις ή θεωρίες της από τον κόσμο της εμπειρίας, από αναλογίες με το εθνογραφικό παρόν, από τη μελέτη της συμπεριφοράς των φυτών και των ζώων, από την ταφονομία, δηλαδή τη μελέτη του τρόπου με τον οποίο διαμορφώθηκε η αρχαιολογική μαρτυρία από πολιτισμικούς ή φυσικούς παράγοντες, ή αλλιώς από την πολιτισμική ή φυσική συμπεριφορά, που οδήγησε στην ανάπτυξη της Συμπεριφορικής Αρχαιολογίας και, από ιστορικά τεκμήρια κ.ά. Ο Binford (Binford, 1981b, p. 29) ορίζει τη «Μέση Θεωρία» ως «οι σχέσεις μεταξύ στατικών και δυναμικών, μεταξύ συμπεριφορών και υλικών παραγώγων».

Τότε, ο L. Binford εγκαινιάζει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα εθνοαρχαιολογικής έρευνας με την ελπίδα ότι το πρόγραμμα αυτό θα παρέχει τις γενικεύσεις, οι οποίες απαιτούνται για την ερμηνεία οποιουδήποτε θέματος θα αφορά την αρχαία ανθρώπινη συμπεριφορά. Συνειδητοποιεί ότι μόνο μελετώντας τον τρόπο με τον οποίο οι σύγχρονοι κυνηγοί -τροφοσυλλέκτες χρησιμοποιούν και πετούν οστά και εργαλεία ή μετακινούνται από τη μια θέση στην άλλη μπορεί να κατανοήσει τους μηχανισμούς που έχουν δημιουργήσει το μουστέριο αρχαιολογικό υλικό, σπηλαίων

και βραχοσκεπών της Νοτιοδυτικής Γαλλίας και το οποίο κατά τη γνώμη του ήταν σχεδόν σίγουρα προϊόν μιας κινητής οικονομίας κυνηγών-τροφοσυλλεκτών.

Μεταξύ, 1969-1973, ζει κατά διαστήματα ανάμεσα στους Εσκιμώους Nunamiut, στη βόρεια κλιτύ του Brooks Range, στην Αλάσκα και παρατηρεί τη συμπεριφορά τους, τους ακολουθεί στο κυνήγι, αναλύει τις κυνηγετικές στρατηγικές τους, το πώς μεταχειρίζονται το θήραμα και τη χρήση του (τοπική και άμεση ή μεταγενέστερη μετά από μεταφορά) και τις συνθήκες του σχηματισμού των καταυλισμών τους. Τότε δημοσιεύονται πολλά έργα που αποδεικνύονται ουσιώδη για την κατανόηση των αρχαιολογικών θέσεων. (Binford, 1977a, 1978b, 1981b, 1983 a and b). Το πιο διάσημο μοντέλο που ερευνά, *“Forager/Collector Spectrum”*, αφορά την κινητικότητα των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών (Binford, 1980a).

Ο Binford, δεν είναι ο μόνος που ασχολείται με την εθνοαρχαιολογία ή που δίνει έμφαση στη σημασία των διαδικασιών του σχηματισμού μιας θέσης, στην ειδική περίπτωση των οστών, στην ταφονομία. Οι συμβολές των John Yellen, Richard Gould, Mike Schiffer, Bob Brain, Kay Behrensmeyer, μεταξύ άλλων, είναι σημαντικές γιατί γίνονται με κριτικό τρόπο. Προπορεύεται, όμως, ο Binford και ακούγονται περισσότερο οι απόψεις του για τη νέα αρχαιοζωολογική προσέγγιση στην ανάλυση της πανίδας, η οποία ακόμα σήμερα έχει αντίκτυπο στην επιστήμη και μάλιστα σε όλο τον κόσμο.

Η μεγάλη του φήμη όσον αφορά την κατανόηση των συστημάτων των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών και το πώς αυτά σχετίζονται με τα αρχαιολογικά κατάλοιπα τον οδηγούν να ταξιδέψει για ερευνητικούς λόγους και να δώσει διαλέξεις στην Αυστραλία, την Αφρική, την Αργεντινή, την Κίνα και την Ινδία. Σε όλες αυτές τις περιοχές που πηγαίνει αφήνει ανεξίτηλες εντυπώσεις και παρακινεί τους ντόπιους αρχαιολόγους να κάνουν τέτοιου είδους έρευνα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η εξαιρετική μελέτη για τους συλλέκτες της Παταγονίας, οι οποίοι εκλείπουν, και για τα κατάλοιπα ζώων στην Αργεντινή, όπου διευθύνει ο Luis Borrero, οι εξελικτικές ανθρωπολογικές μελέτες για τους επιζώντες Αυστραλούς Aborigines του Jim O’Connell και άλλων, ή οι ανανεωμένες αναλύσεις για τις Αχελαιές θέσεις στην χερσόνησο Deccan που διευθύνει ο K.Paddayya. Δεν αφήνει έξω από τη συζήτηση σημαντικές κλασικές θέσεις όπως στην Αφρική (Olduvai [(Τανζανία), Olorgesailie(Κένυα)], στην Κίνα (Zhoukoudian).

Χάρη στον Binford, η εθνοαρχαιολογία ενσωματώνεται στην αρχαιολογική έρευνα τη δεκαετία του 1980 αναγνωρίζεται ως κλάδος της επιστήμης στις Ηνωμένες Πολιτείες και λίγο αργότερα στον υπόλοιπο κόσμο.

Όσον αφορά τη Γαλλία κάποιοι νέοι αρχαιολόγοι αγωνίζονται να εκσυγχρονίσουν τη γαλλική αρχαιολογία (Cleuziou, 1973; Schnapp, 1980). Το περιοδικό *Les Nouvelles de l' Archéologie*, δημοσιεύει το πρώτο άρθρο του Binford, στα γαλλικά, για το αρχείο της εθνοαρχαιολογίας (Binford, 1980b). Οι γάλλοι αναζητούν ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ των απόψεων Lewis Binford και André Leroi-Gourhan. (Audouze, 2011, p. 787), η F. Audouze, διατηρεί επιφυλάξεις ως προς τη στρατηγική της ανασκαφής που ακολουθήθηκε στο Broken K, στην Αριζόνα, όπου εφαρμόστηκαν οι μέθοδοι της New Archeology (Hill, 1968), συμμετέχει σε ερευνητικό πρόγραμμα στο Chevelon National Forest (Plog και άλλοι, 1976) και εντυπωσιάζεται από τη στρατηγική της έρευνας που περιλαμβάνει συμπεράσματα των ανασκαφών των μικρών *pueblos*, και άλλων κατασκευών ώστε να ανασυσταθεί η ιστορία αυτής της μικρής περιοχής και να γίνουν κατανοητές οι αιτίες της εγκατάλειψής της. Η μακρά συνεργασία στις θέσεις *Pincevent* και *Verberie* με τον James G. Enloe (1994, 2010), *graduate student* του Binford ενισχύει την ανθρωπολογική ερμηνεία των μαγδαληνίων καταυλισμών της ευρύτερης περιοχής του Παρισιού, ενώ οι ερμηνείες επηρεάζονται από τις εργασίες του Binford (1990, 1991c, 1982a).

Τη δεκαετία του 1980 ο Binford είναι πια αναγνωρισμένος αρχαιολόγος και καλείται να δώσει διαλέξεις σε πολλά πανεπιστήμια, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στο εξωτερικό. Όμως, αρχαιολόγοι, οι οποίοι εργάζονται στην περιοχή των Άνδεων και στην Εγγύς Ανατολή για την πρωτοϊστορία αναπτύσσουν προβληματικές οικονομικές και πολιτικές, εντελώς διαφορετικές. (Johnson και Earle, 1984). Ο Binford ενοχλείται από τις επιθέσεις που δέχεται από τη νέα κίνηση, τη *Μεταδιαδικαστική Αρχαιολογία* της οποίας κεντρική φυσιογνωμία είναι ο Ian Hodder (1982, p. 4). Η Διαδικαστική Αρχαιολογία αμφισβητείται. Η Μεταδιαδικαστική Αρχαιολογία ακολουθεί τις ευρύτερες προοπτικές της ιστορίας και της κοινωνικής ανθρωπολογίας και επιμένει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο των συναφειών, το νόημα της συμπεριφοράς, ενώ οι αρχαιολόγοι έχουν υποχρέωση να αναγνωρίζουν τις ιδεολογικές χρήσεις της. Ο Ian Hodder πιστεύει ότι οι αρχαιολόγοι έχουν καθήκον να «μεταφράσουν το νόημα των κειμένων του παρελθόντος στη σύγχρονή τους γλώσσα» (Ian Hodder, 2002). Πολλοί άγγλοι και αμερικανοί νέοι

αρχαιολόγοι υιοθετούν τη νέα αυτή κίνηση. Ανταλλάσσονται έντονες συζητήσεις και άρθρα σκληρά από την πλευρά κυρίως του Binford. Στο *Debating Archaeology* (Binford, 1989a) κατηγορεί προκατόχους του και συναδέλφους του για υπέρμετρη φιλοδοξία, υπερβολικό εμπειρισμό, ακατάλληλες επιστημολογικές θέσεις. Επιχειρήματα και κόντρα επιχειρήματα ανταλλάσσονται, αλλά η Μεταδιαδικαστική Αρχαιολογία εξαπλώνεται διαρκώς, στηριζόμενη στον Bourdieu, τον Derrida και τους φιλοσόφους και μεταμοντέρνους κοινωνιολόγους. Μεταξύ των φοιτητών του, 1970-1990, πολλοί είναι σήμερα αναγνωρισμένοι αρχαιολόγοι, όπως οι J. G. Enloe, Robert Kelly, Steve Kuhn, Mary Stiner, Larry Todd.

Στη δεκαετία του 1990 η αμερικάνικη αρχαιολογία εμφανίζεται με ένα πλήθος ποικίλων προσεγγίσεων, όπως η οικολογική αρχαιολογία, η αρχαιολογία του φύλου, η αρχαιολογία των μειονοτήτων κ.ά., ενώ τη δεκαετία του 2000 στηρίζεται στη μελέτη των δυναμικών των αλληλεπιδράσεων ανθρώπων/ περιβάλλοντος. Στις δεκαετίες του 1990 και του 2000 ο Binford τιμάται από ιδρύματα, τόσο στην Αμερική όσο και στις ξένες χώρες, τη στιγμή, όμως, κατά την οποία οι νέες γενιές των αρχαιολόγων τον εγκαταλείπουν.

Εκτός από πολλά μετάλλια λαμβάνει και πολλές τιμητικές διακρίσεις. Το 1983, Honorary Doctorate of Letters, του University of Southampton, το 1997 εκλέγεται μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, το 1999 ανακηρύσσεται επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Pierre Mendès της Grenoble, της Γαλλίας, το 2000 του University of Leiden, της Ολλανδίας, το 2001 εκλέγεται στην Εθνική Ακαδημία Επιστημών των Η.Π.Α., το 2002 βραβεύεται από την Εταιρεία Αμερικανικής Αρχαιολογίας για το βιβλίο του, *Constructing Frames of Reference: An Analytical Method for Archaeological Theory Building Using Ethnographic and Environmental Data Sets*, (Binford, 2001) για το οποίο αφιερώνει εννέα χρόνια και θεωρείται έργο-ορόσημο. Προετοιμάζει το βιβλίο αυτό, μετά τη συνταξιοδότησή του από το University of New Mexico, στο Southern Methodist University στο Dallas όπου αρχίζει μια νέα καριέρα. Πρόκειται για ένα βιβλίο 563 σελίδων στο οποίο περιορίζεται σε μια αναλυτική μέθοδο για να «κτίσει» τη θεωρία στην αρχαιολογία. Είναι ένα συναρπαστικό πόνημα, από το οποίο αναδεικνύονται τα προτερήματα και τα μειονεκτήματα του συγγραφέα του. Έχει σαν στόχο να αναπτύξει μια μέθοδο για να χρησιμοποιήσει με παραγωγικό τρόπο τα εθνογραφικά δεδομένα για αρχαιολογικούς σκοπούς. Δημιουργεί δύο βάσεις δεδομένων. Στη μια βάση τα δεδομένα 370 ομάδων κυνηγών-τροφοσυλλεκτών από όλο τον κόσμο και στη

δεύτερη τα κλιματικά και μετεωρολογικά δεδομένα από 1400 μετεωρολογικούς σταθμούς από όλο τον κόσμο, οι οποίοι βρίσκονται πλησίον των 370 ομάδων της πρώτης βάσης. Κάνει υποθέσεις για να εξηγήσει την μεταβλητότητα των εθνογραφικών συνθηκών 340 κοινωνιών κυνηγών-τροφοσυλλεκτών που επελέγησαν για ανάλυση, σύμφωνα με την οικολογική θέση. Αυτές οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται από την κύρια πηγή της διατροφής τους που είναι (η συλλογή, το κυνήγι, το ψάρεμα), την κινητικότητα τους, τη σημασία του πληθυσμού τους, τον αριθμό των καταυλισμών στον ετήσιο κύκλο, τον τύπο της χλωρίδας π.χ. τροπική σαβάνα. Όλα αυτά επιτρέπουν στον Binford να εξηγήσει τις μεταβολές τις οποίες γνώρισαν οι κυνηγοί-τροφοσυλλέκτες του παρελθόντος. Χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα της έρευνάς του για να προτείνει μια υπόθεση για τη μετάβαση των κυνηγών -τροφοσυλλεκτών προς τη γεωργία που στηρίζεται στο *packing* και είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας εντατικοποίησης λόγω δημογραφικής ανόδου και περιορισμού του χώρου που υποχρεώνει στη μεταβολή της διατροφικής παραγωγής της ομάδας και οδηγεί στην πολυπλοκότητα της κοινωνίας. Η εντατικοποίηση των διαδικασιών είναι για τον Binford το θεμέλιο της αλλαγής.

Παρουσιάζει τα αποτελέσματά του σε 111 «γενικεύσεις», απ' όπου παράγει 94 «προτάσεις» και 8 «προβλήματα» ή νέα θέματα προς έλεγχο. Προχωρεί σε εφαρμογή των υποθέσεών του στο τελικό Πλειστόκαινο της Ευρώπης, σε μια περιοχή του Ιράν και σε μια περιοχή του Σουδάν. Ο τόμος ολοκληρώνεται με γενικεύσεις και προτάσεις για το πέραςμα στη γεωργία. Εφαρμόζει τη διαδικασία του *packing*, την οποία αναλύει στο προηγούμενο κεφάλαιο, σε θέσεις της Εγγύς και Μέσης Ανατολής, στην περιοχή της Ιερουσαλήμ, στην περιοχή Zagros, θέση Zaribar και στην περιοχή του Χαρτούμ. Ασχολείται με όλες τις πλευρές όσον αφορά τις σχέσεις των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών με το περιβάλλον τους, αλλά πάντα, για συλλογικές συμπεριφορές. Ο Binford μένει πιστός στην γενικευμένη προσέγγιση. Σε αυτό το έργο του συνοψίζονται όλα τα επιτεύγματα της έρευνάς του.

Στη συνέχεια, το 2005 τιμάται από το Università degli Studi di Verona, της Ιταλίας, το 2006 δέχεται στο Παρίσι το βραβείο του Ιδρύματος Fyssen, το 2008 η Society for American Archaeology τον τιμά με το Lifetime Achievement Award, ενώ οργανώνει και μια συνεδρίαση το 2010 προς τιμήν του.

Το ίδιο έτος, η Διεθνής Αστρονομική Ένωση δίνει το όνομά του σε ένα αστεροειδή, το n. 213629, για να τιμήσει τη συμβολή του στη βελτίωση των αρχαιολογικών ερευνών.(1)

Για τον άνθρωπο L Binford ο David J. Meltzer, γράφει ότι, *“In his prime... was, quite literally, a large and powerful presence. He acted and spoke with unmatched self-confidence, a high-spirited manner, expressive gestures, and a distinctive staccato laugh. Sharp and quick thinking, he was a formidable debater”* (D. J. Meltzer, 2011, p.22). Ο ίδιος ο Binford περιγράφει τον εαυτό του ως *“primarily a teacher”* (Binford, 1989a, p. xiii), ενώ φαίνεται ότι του αρέσει να βρίσκεται κοντά στους φοιτητές του. Στα πολλά πανεπιστήμια από τα οποία περνάει στη διάρκεια της καριέρας του συμβουλεύει και αποτελεί μέλος επιτροπών για πάνω από 80 Ph.D. φοιτητές, πολλοί από τους οποίους, σήμερα, είναι μεγάλες μορφές της Αρχαιολογίας.

Ο Lewis Binford γράφει δεκάδες βιβλία και πάνω από 150 άρθρα, όμως δεν διαβάζεται πάντα εύκολα. Το σημαντικό έργο του το οποίο αποπνέει την ενέργεια, τη μαχητικότητα, τη γοητεία ενός χαρισματικού θεωρητικού ανοίγει νέους ορίζοντες για την επιστήμη της Αρχαιολογίας και η παρουσία του για τέσσερις δεκαετίες κάνει την Αρχαιολογία πιο ζωντανή.

Σημειώσεις

(1) Οι πληροφορίες σχετικά με τα βιογραφικά στοιχεία, τις σπουδές και την ακαδημαϊκή καριέρα του L. Binford προέρχονται από το επίσημο CV το οποίο μου εμπιστεύθηκαν η σύζυγός του κ. Amber Johnson, καθηγήτρια στο Truman State University και η Françoise Audouze από το CNRS, UMR7041, Ethnologie Préhistorique. Η σύζυγός του κ. Amber Johnson, μου έστειλε αρκετές φωτογραφίες του. Μια από αυτές παρουσιάζω στο κείμενό μου. Αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες για την πολύτιμη βοήθειά τους.

(2) Ο καθηγητής Γ. Χουρμουζιάδης βρίσκει πολύ ενδιαφέροντα τον θεωρητικό Lewis Binford και εφαρμόζει με κριτικό τρόπο τις απόψεις του πολύ νωρίς τη δεκαετία του 1970, στο πόνημά του «Το νεολιθικό Διμήνι» Βόλος 1979. Ακολουθεί μια σειρά Ελλήνων αρχαιολόγων οι οποίοι στις διατριβές τους, στις έρευνές τους, στο διάλογο για τη ‘Μεταδιαδικαστική Αρχαιολογία’ χρησιμοποιούν τις θεωρίες του και εμπνέονται από τις ιδέες του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Audouze, F. 2011, In memoriam: Lewis R. BINFORD. Un archéologue flamboyant qui a marqué l'archéologie mondiale de la seconde moitié du XXe siècle
- Binford, L. R. 1962. Archaeology as anthropology. *Am. Antiquity* 28:217-225.
- Binford, L. R. 1964a. Archaeological and ethnohistorical investigations of cultural diversity and progressive development among aboriginal cultures of coastal Virginia and North Carolina. Ph.D. dissertation, Department of Anthropology, University of Michigan, Ann Arbor.
- Binford, L. R. 1964b. A consideration of archaeological research design. *Am. Antiquity* 29:425-44 1.
- Binford, L. R. 1965. Archaeological systematics and the study of culture process. *Am. Antiquity* 31:203-210.
- Binford, L. R. 1967. Smudge pits and hide smoking: The use of analogy in archaeological reasoning. *Am. Antiquity* 32:1-12.
- Binford, L. R. 1968a. Archaeological perspectives. In *New Perspectives in Archaeology*, eds. S. R. Binford and L. R. Binford, pp. 5-32. Chicago: Aldine Publishing.
- Binford, L. R. 1968b. Methodological considerations of the archaeological use of ethnographic data. In *Man the Hunter*, eds. R. B. Lee and I. DeVore, pp. 268-273. Chicago: Aldine Publishing.
- Binford, L. R. 1968c. Post-Pleistocene adaptations. In *New Perspectives in Archaeology*, eds. S. R. Binford and L. R. Binford, pp. 313-342. Chicago: Aldine Publishing.
- Binford, L. R. 1968d. Some comments on historical versus processual archaeology. *Southwest. J. Anthropol.* 24:267-275.
- Binford, L. R. 1972. *An Archaeological Perspective*. New York: Seminar Press.
- Binford, L. R. 1973. Inter-assemblage variability—the Mousterian and the “functional argument.” In *The Explanation of Culture Change: Models in Prehistory*, ed. C. Renfrew, pp. 227-254. London: Duckworth.
- Binford, L. R. 1977a. General introduction. In *For Theory Building in Archaeology*, ed. L. R. Binford, pp. 1-13. New York: Academic Press.

- Binford, L. R. 1977b. Olorgesailie deserves more than the usual book review. *J. Anthropol. Res.* 33:493-502.
- Binford, L. R. 1978a. Dimensional analysis of behavior and site structure: Learning from an Eskimo hunting stand. *Am. Antiquity* 43:330-361.
- Binford, L. R. 1978b. *Nunamiut Ethnoarchaeology*. New York: Academic Press.
- Binford, L. R. 1979. Organization and formation processes: Looking at curated technologies. *J. Anthropol. Res.* 35:255-273.
- Binford, L. R. 1980a. Willow smoke and dogs' tails: Hunter-gatherer settlement systems and archaeological site formation. *Am. Antiquity* 45:4-20.
- Binford, L. R. 1980b. Le rôle de l'ethnoarchéologie dans la recherche archéologique, *Nouvelles de l'Archéologie*, 3,4,p.31-33.
- Binford, L. R. 1981a. Behavioral archaeology and the Pompeii premise. *J. Anthropol. Res.* 37:195-208.
- Binford, L. R. 1981b. *Bones: Ancient Men and Modern Myths*. New York: Academic Press.
- Binford, L. R. 1982a. The archaeology of place. *J. Anthropol. Archaeol.* 1:5-31.
- Binford, L. R. 1982b. Objectivity—Explanation—Archaeology. 1981. In *Theory and Explanation in Archaeology*, eds. C. Renfrew, M. J. Rowlands, and B. A. Segraves, pp. 125-138. New York: Academic Press.
- Binford, L. R. 1982c. Some thoughts on the Middle to Upper Paleolithic transition. *Curr. Anthropol.* 23:177-181.
- Binford, L. R. 1983a. In *Pursuit of the Past: Decoding the Archaeological Record*. London: Thames and Hudson.
- Binford, L. R. 1983b. *Working at Archaeology*. New York: Academic Press.
- Binford, L. R. 1984. An Alyawara day: Flour, spiniflex gum, and shifting perspectives. *J. Anthropol. Res.* 40:157-182.
- Binford, L. R. 1985a. "Brand X" versus the recommended product. *Am. Antiquity* 50:580-590.
- Binford, L. R. 1985b. Human ancestors: Changing views of their behavior. *J. Anthropol. Archaeol.* 4:292-327.
- Binford, L. R. 1986. In pursuit of the future. In *American Archaeology: Past and Future*, eds. D. Meltzer, J. Sabloff, and D. Fowler, pp. 459- 479. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press.
- Binford, L. R. 1987. Data, relativism and archaeological science. *Man* 22:391-404.

- Binford, L. R. 1988a. Fact and fiction about the Zinjanthropus floor: Data, arguments, and interpretations. *Curr. Anthropol.* 29:123-135.
- Binford, L. R. 1988b. The hunting hypothesis, archaeological methods, and the past. *Yearb. Phys. Anthropol.* 30:1-9.
- Binford, L. R. 1988c. Were there elephant hunters at Torralba? In *The Evolution of Human Hunting*, eds. M. Nitecki and D. Nitecki, pp. 47-105. New York: Plenum.
- Binford, L. R. 1989a. *Debating Archaeology*. New York: Academic Press.
- Binford, L. R. 1989b. Styles of style. *J. Anthropol. Archaeol.* 8:51-67.
- Binford, L. R. 1989c. Review of Hodder, "Reading the past: Current approaches to interpretation in archaeology." *Am. Antiquity* 53:875-876.
- Binford, L. R. 1990. Mobility, housing and environment: A comparative study. *J. Anthropol. Res.* 46:119-152.
- Binford, L. R. 1991a. Is Australian site structure explained by the absence of predators? *J. Anthropol. Archaeol.* 10:255-282.
- Binford, L. R. 1991b. A corporate caribou hunt. *Expedition* 33:33- 43.
- Binford, L. R. 1991c. When the going gets tough, the tough get going: Nunamiut local groups, camping patterns, and economic organization. In *Ethnoarchaeological Approaches to Mobile Campsites: Hunter-gatherer and Pastoralist Case Studies*, eds. W. A. Boismier and C. W. Gamble, pp. 25-137. Ann Arbor, Mich.: International Monographs in Prehistory.
- Binford, L. R. 1997. Time as a clue to cause? *Proc. Brit. Acad.* 101:1-35.
- Binford, L. R. 2001. *Constructing Frames of Reference: An Analytical Method for Archaeological Theory Building Using Ethnographic and Environmental Data Sets*. Berkeley: University of California Press.
- Binford, L. R. 2008. My retirement. *SAA Archaeol. Rec.* 8:6.
- Binford, L. R., and S. R. Binford. 1966. A preliminary analysis of functional variability in the Mousterian of Levallois facies, Am. *Anthropol.* 68:238-295.
- Binford, L. R., and J. F. O'Connell. 1984. An Alyawara day: The stone quarry. *J. Anthropol. Res.* 40:406-432.
- Binford, L. R., and J. Sabloff. 1982. Paradigms, systematics, and archaeology. *J.*

- Anthropol. Res. 38:137-153.
- Binford, L. R., and N. Stone. 1986. Zhoukoudian: A closer look. *Curr. Anthropol.* 27:453-475.
- Binford, S. R., and L. R. Binford, eds. 1968. *New Perspectives in Archaeology*. Chicago: Aldine Publishing.
- Bordes, F. 1953. Essai de classification des industries "moustériennes", *Bulletin de la Société préhistorique française*, 50, p. 457-466.
- Bunn, H. T., and E. M. Kroll 1988. Fact and fiction about the FL K Zinjanthropus floor: Data, arguments, and interpretations. *Curr. Anthropol.* 29:135-149.
- Cleuziou, S., Demoule, J.-P. Schnapp, Al. 1973. Renouveau des méthodes et théorie de l'archéologie (note critique). *Annales. Économies, sociétés, Civilisations*, 28e année, 1, p.35-51
- Coe, J. 1964. The formative cultures of the Carolina piedmont. *Trans. Am. Philos. Soc. (New Series)* 54(5).
- Enloe, J.G. 1994. Le problème du partage du gibier et l'organisation sociale des chasseurs préhistoriques, *Annales de la fondation Fyssen*, 9, p. 9-20
- Enloe, J.G. 2010. Fauna and Site Structure at Verberie: Implications for Domesticity and Demography, in E. Zubrow and F. Audouze, J. G. Enloe dir., *The Magdalenian Settlement: Unraveling Domesticity*, Albany, Suny Press, p. 22-50.
- Flannery, K. V. 2006. On the resilience of anthropological archaeology. *Annu. Rev. Anthropol.* 35:1-13.
- Freeman, L. 1983. More on the Mousterian: Flaked bone from Cueva Morin. *Curr. Anthropol.* 24:366-372.
- Gould, R. A. 1985. The empiricist strikes back: a reply to Binford. *Am Antiquity* \ 50:638-644 .
- Grayson, D. K., and F. Delpech 1994. The evidence for Middle Paleolithic scavenging from stratum VIII , Grotte Vaufray (Dordogne, France). *J. Archaeol. Sci.* 21:359-376.
- Griffin, J. B. 1976. Some suggested alternations of certain portions of An Archaeological Perspective. *Am. Antiquity* 41:114-119.
- Hill, J. N. 1968. Broken K Pueblo: Patterns of Form and Function, in S. R. Binford & L.R. Binford dir., *New Perspectives in Archeology*, Chicago, Aldine, p.103-142.

- Hodder, I. 1982. Theoretical Archaeology: a reactionary view. In Symbolic and Structural Archaeology, ed. I. Hodder. pp. 1-16. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hodder, I. 1992. Theory and Practice in Archaeology. London: Routledge
- Hodder, I. 2002. Διαβάζοντας το παρελθόν. Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Isaac, G. 1983. Bones in contention: competing explanations for the juxtaposition of early Pleistocene artifacts and faunal remains. In Animals and Archaeology, Volume 1, Hunters and their prey, C. Grigson and J. Clutton-Brock, eds. pp. 3-19. Oxford: British Archaeological Record.
- Johnson, A. W., Earle, T. 1984. The Evolution of Human Societies, Stanford, Stanford University Press.
- Klein, R. 1986. Review of "Faunal Remains from Klasies River Mouth." Am. Anthropol. 88:494-495.
- Meltzer, D. J. 2011. Lewis Roberts Binford. National Academy of Sciences Washington, D.C.
- Munson, P. 1969. Comments on Binford's "Smudge pits and hide smoking: The use of analogy in archaeological reasoning. Am. Antiquity 34:83-85
- O'Brien, M., R. Lyman, and M. Schiffer. 2005. Archaeology as a Process: Processualism and Its Progeny. Salt Lake City: University of Utah Press.
- O'Connell, J. F. 2011. Remembering Lew Binford. Mitt. Ges. Urgeschichte, Töbingen: Universität Töbingen.
- Page, J. 1992. Bones of contention. TDC: the Discovery Channel Magazine June 1992: 32-40.
- Plog, F., Hill, J. N., Read, D.W. 1976. Chevelon Archaeological Research Project, 1971-1972: Monograph II of the Archaeological Survey, San Francisco, University of California.
- Quimby, G. I., and C. E. Cleland. 1976. James Bennett Griffin: Appreciation and reminiscences. In Cultural Change and Continuity: Essays in Honor of James Bennett Griffin, ed. C. E. Cleland, pp. xxi-xxxvii. New York: Academic Press.
- Renfrew, C. 1987. An interview with Lewis Binford. Curr. Anthropol. 28:683-694.
- Sabloff, P. W. 1998. Conversations with Lew Binford: Drafting the New Archaeology. Norman: University of Oklahoma Press.
- Sackett, J. 1986. Style, function and assemblage variability: a reply to Binford. Am. \

- Antiquity 51:628-634
- Schiffer, M. B. 1985. Is there a "Pompeii premise" in archaeology? J. Anthropol. Res. 41:18-41.
- Schnapp, Al., dir. 1980. L'Archéologie aujourd'hui, Paris, Hachette.
- Shanks, M. and C. Tilley. 1987. Social Theory and Archaeology. Albuquerque: University of New Mexico Press
- Shennan, S. 1989. Archaeology as archaeology or anthropology? Clarke's Analytical Archaeology and the Binfords' New Perspectives in Archaeology 21 years on. Antiquity 63:831-835.
- Straus, L. G., L. A. Borrero, R. Hunter-Anderson, W. A. Longacre, D. J. Meltzer, D. Read, J. A. Sabloff, and F. Wendorf. 2011. Lew Binford deserves more than the usual obituary. J. Anthropol. Res. 67:321-331.
- Taylor, W. W. 1948. A Study of Archaeology. Memoir 69. Arlington, Va. American Anthropological Association.
- Thurman, M. 1998. Conversations with Lewis R. Binford on historical archaeology. Hist. Archaeol. 32:28-55.
- Watson, P. J. 1995. Archaeology, Anthropology and the Culture Concept, Am. Anthropologist, new series, 97, p.683-694.
- White, L. 1949. The Science of Culture. New York: Grove Press.
- White, L. 1959. The Evolution of Culture. New York: McGraw-Hill.
- Wiley, G., Phillips, P. 1958. Method and Theory in American Archaeology, Chicago, Chicago University Press.
- Wylie, A. 2002. Thinking from Things: Essays in the Philosophy of Archaeology. Berkeley: University of California Press.
- Zelevnik, S., A. Grele, J. Pollack, and I. Aloni. 1988. On systematic butchery by Plio/Pleistocene hominids. Curr. Anthropol. 29:151-153.
- Χουρμουζιάδης, Γ. 1979 «Το νεολιθικό Διμήνι», Βόλος.
- Χουρμουζιάδης, Γ. 2000. Λόγια από χώμα. Εκδ. Νησίδες

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<http://antiquity.ac.uk/tributes/binford.html>

<http://haltesdechasse.canallog.com/archives/p2-2.html>

http://www.univ-tlse2.fr/1220531549348/0/fiche_actualite/